

Дејан Костић,

директор агенције за мирно решавање радних спорова

Доц. др Зоран Радуловић,

Висока школа за пословну економију и предузетништво, Београд

СИСТЕМ РАДНИХ СУДОВА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

Резиме: У овом раду се ближе упознајемо за различитим системима радних судова и судским решавањем радних спорова у државама чланицама Европске Уније. Данас скоро све државе са развијеним тржишним односима имају успостављен систем ефикасног решавања радних спорова. Савремени систем решавања радних спорова чини компатибилност ефикасних радних судова, као још увек примарног модела решавања спорова, и развијени и широко доступни механизми алтернативног решавања. Србије нема развијено и ефикасно радно судство. Судско решавање радних спорова се одвија по грађанскоправним процедурама и правилима. Спорови из радних односа се спроводе кроз систем судова опште надлежности који је иначе пренатрпан. То све доводи до проблема временског фактора решавања радног спора. Он је непримерено дуг, често и предугачак да би резултат спора имао значајан утицај на иницијални проблем. Због тога је упознавање са Европским искуствима неопходно у поступку реформи радноправног законодавства у Србији.

Кључне речи: Радни суд, радни спор, арбитража, посредовање.

1. Судско и алтернативно (мирно) решавање радних спорова

Иако је једно од обележја савременог концепта решавања радних спорова све већа употреба мирног решавања радних спорова, традиционално судско решавање радних спорова и даље има незаменљиву улогу. Главне предности судског решавања спорова су могућност ревидирања одлуком суда више инстанце и лакша решивост проблема неповиновања једне стране постигнутом решењу спорног питања.

Алтернативно решавање радних спорова је у земљама Европске уније настао као резултат постепеног уважавања социјалне и индустријске културе која је наклоњенија споразуму и сарадњи, него конфликтима. Предности алтернативног решавања спорова су: брзина, флексибилност (шири спектар могућих реше-

ња), неформалност, независност и нижи трошкови. Заступници правца који даје предност решавању радних спорова судским путем, полазе од чињенице да постоје одређене вредности које не могу бити предмет договора и да само судови могу решавати такве спорове. У ту групу они сврставају све врсте правних спорова, код којих по њима нема простора за преговоре, као и сви други спорови код којих се може догодити да договором страна у спору трпи неки јавни интерес.

Умереније присталице судског решавања сматрају да би радници, иако имају моћна средства за заштиту својих интереса, без судства били у много лошијем положају, те да свакако треба да постоји могућност заштите права из радног односа судским путем. Наводи се да је пракса у многим земљама показала да странке, поред вансудских метода, воле да имају на располагању судску процедуру, и због тога су за то да добровољна употреба мирних метода не искључује могућност обраћања суду. Део теоретичара ове групе сматра да је судски пут погоднији за индивидуалне и правне радне спорове, а мирни методи за интересне сукобе. У пракси је ова концепција прилично раширена, па је зато велики број земаља у којима индивидуалне радне спорове искључиво решавају судови, док се колективни сукоби решавају мирењем, посредовањем и арбитражом. Иначе, заступници судског решавања радних спорова признају слабости судова које истичу присталице алтернативних метода, али сматрају да се то може превазићи прилагођавањем и поједностављењем судске процедуре.¹

У многим земљама не постоје судске или квазисудске процедуре којима се може апеловати када су у питању радни спорови. Такви спорови се третирају потпуно исто, на исти начин и у истим судским телима као и сви остали правни спорови из области грађанског права. Уосталом, често се истиче да уговорни спор није ништа другачији ако се ради о уговору о раду или о колективном уговору, или о уговору из области трговинског права или било каквом другом уговору. Сваки квалификован судија компетентан је да примени закон без обзира на његов контекст. Овај аргумент је супротан суштинском концепту на коме је засниван радни суд или било који други специјализовани суд.²

2. Радни судови у државама Европске уније

Једна од кључних улога судског решавања спорова јесте регулисање тржишта рада и индустријских односа и спречавање појединаца да крше правила установљена правним мерама и споразумима. У Европској унији не постоји униформисан модел радног суда. Радни судови се у правним системима Европске уније разликују међусобно, пре свега, по својим структурама и коришћеним процедурама.

¹ Б. Урдаревић, "Арбитража са индивидуалне радне спорове", магистарски рад, Правни факултет Београд.

² Р. Брковић, "Радни суд", Правни факултет у Крагујевцу, 2003.

Радни судови се разликују и по својој надлежности, односно по томе да ли суде само индивидуалне, само колективне или обе врсте радних спорова. Тако у прву групу радних судова спадају судови у Француској, Италији, Белгији, Великој Британији и Луксембургу. Њихова надлежност је стриктно ограничена на решавање индивидуалних радних спорова. Супротан пример представљају радни судови у Финској и Данској који се баве искључиво колективним радним споровима. Комплетну надлежност у решавању радних спорова (решавање како индивидуалних, тако и колективних радних спорова) имају радно правосуђе у Немачкој, Аустрији, Шпанији, Португалу, Шведској, Словенији и Грчкој.

Такође, разлике у правним системима постоје и код обавезности (и могућности) поступка мирења као услова за вођење судског поступка. У радноправном судству Немачке и Данске свака страна сноси своје трошкове у поступку, у Француској, Мађарској и Великој Британије нема судских такси, док Данска, Финска, Немачка, Португал, Словенија и Грчка имају судске таксе, али ниске тако да не представљају сметњу за покретање и вођење поступка (табела 1).

Табела 1.

Врсте спорова	• Само индивидуални:	• Индивидуални и колективни:	• • Само колективни:
	Белгија Француска Италија Луксембург Велика Британија	Аустрија Немачка Грчка Португал Словенија Шпанија Шведска	Данска Финска
Мирење	• Услов за започињање судске процедуре: Данска Финска Италија Шпанија Шведска	• Пре стварног саслушања: Белгија Данска Француска Немачка Словенија Шпанија Шведска	• Током целе процедуре: Данска Немачка Италија Шведска Велика Британија
Трошкови	• Ниске судске таксе: Данска Финска Немачка Португал Словенија Грчка	• Нема судских такси: Француска Мађарска-радници Шпанија Велика Британија	• Свака странка сноси своје трошкове: Данска Немачка

Радни судови или интегрисани у систем грађанских судова (као што су то у Аустрији, Белгији, Италији, Португалу или Шпанији) или су одвојени од њих (као што је то у Данској, Финској, Француској, Немачкој или Великој Британији). Другим речима, систем радних судова може да буде део грађанског правосуђа, као специјално судско одељење или алтернативно као специјално правосуђе које се придржава посебних правила. Ипак, главна предност решавања радног спора пред специјализованим радним правосуђем је у процедуралним правилима. Процедуре радног суда су неформалније, брже, ефикасније, јефтиније и једноставније у поређењу са традиционалним грађанским процедурама.³

Решавање радних спорова у почетку било је поверено судовима, по поступку који је унапред регулисан. Компаративно посматрано то могу бити : грађански судови који у редовном поступку суде и радне спорове, грађански судови са посебним одељењима за радне спорове и на крају, радни судови као специјализовани судови само за радне спорове.

Табела 2.

Судски систем	<ul style="list-style-type: none"> • Одвојен: Данска Финска Француска Немачка Велика Британија 	<ul style="list-style-type: none"> • Интегрисан: Аустрија Белгија Италија Португал Шпанија 	<ul style="list-style-type: none"> • Нема Холандија
Састав	<ul style="list-style-type: none"> • Трипартитни: Аустрија Белгија Данска Финска Немачка Луксембург Словенија Шведска 	<ul style="list-style-type: none"> • Бипартитни: Француска 	<ul style="list-style-type: none"> • Само професионалне судије: Грчка Италија Холандија Португал Шпанија
Инстанце	<ul style="list-style-type: none"> • Једна Данска Финска Шведска 	<ul style="list-style-type: none"> • Више: Аустрија Белгија Француска Немачка Грчка 	

³ Вид. више: W. Duvel, "Систем радничких судова у Европској Унији и у југоисточној Европи-Компаративни преглед", *Решавање спорова у радним односима*, Институт европског синдиката (European Trade Union Institute - ETUI), Брисел 2005.

		Мађарска Италија Луксембург Португал Словенија Шпанија Велика Британија	
Процедуре	• Грађанске: Данска Финска Мађарска Луксембург Словенија Шведска Велика Британија(али мање ограничене)	• Посебне: Белгија Француска Португал Немачка	

Радни судови се међусобно разликују и по композицији (да ли су организовани као трипартитни, бипартитни или унипартитини), броју специјализованих инстанци (једна или више) и процедурама које користе (грађанске или посебне), избора судија непрофесионалаца (табела 2).

3. Закључак

И поред евидентног развоја алтернативног решавања радних спорова, у свим развијеним правим системима радни судови и даље имају значајну улогу. Решавање радних спорова пред судовима опште надлежности свакодневно, у пракси, показује своје недостатке у решавању ових спорова и то како у неадекватној дужини трајање поступка, тако и у самом (не)квалитету одлука које често не задовољавају интересе страна у спору. Чињеница је да решавање индустријских спорова, у овом случају правних спорова, ради очувања социјалне правде, захтева да се ови спорови решавају и пресуђују брзо, уз минималне или без икаквих трошкова за странке, без неке веће формалности и судских "финеса" и, на крају, да то раде људи који поседују специфична знања из области радног права.⁴ Анализирајући решавање радних спорова судским путем и то како у судовима опште надлежности, тако и специјализованим радним судовима, неминован је закључак (мада постоје и изузеци) да правни системи који су решавање радних спорова поверили специјализованим судовима имају ефикаснију и праведнију заштиту права из радних односа.

⁴ M. Weiss, M. Schmidt, "Labour Law and Industrial Relations in Germany", Kluwer Law International, 2000.

Dejan Kostić,

Republic Agency for Peaceful Settlement of Labour Disputes

LABOUR COURT SYSTEM IN THE EUROPEAN UNION

Abstract: This paper deals with different labour court systems and labour dispute settlements before courts in the Member States of the European Union. Today, almost all states with well-developed market relationships have established an efficient labour dispute settlement system. The contemporary system of labour dispute resolution includes compatibility of efficient labour courts, still a primary model for dispute resolution, and developed and broadly accessible mechanisms for alternative resolution options. Serbia does not have a developed and efficient labour court system. Labour dispute settlement before courts is conducted according to the civil procedures and rules. Labour disputes are carried out through a system of courts of general jurisdiction, otherwise jammed with cases. All this leads to time factor issue when settling a labour dispute. It takes an unacceptably long time, often too long, to exert significant influence on the initial problem with its result. This is the reason why acquainting with European experiences is necessary in the process of the reform of the Labour law legislation in Serbia.

Key words: Labour court, labour dispute, arbitration, mediation.